

»moderniziranje«, nego istinski teološki razlozi koje iznose dokumenti Drugog vatikanskog sabora. Zato pisac u uvodu (15—32) iznosi nauku Drugog vatikanskog sabora o misi i o liturgiji uopće. U tom sklopu osobito je korisan njegovo razlaganje o biti euharistije na temelju svetopisamskih tekstova i to kako ih shvaća najnovija katolička egzegaza. Stoga je djelo svježije, dinamičnije i razveseljuje svakog čitaoca koji voli misu.

U drugom dijelu knjige (151—295) pisac razlaže pojedine dijelove euharistijskog slavlja i to opet u svjetlu povijesti i u svjetlu novih teoloških sagledavanja i saznanja.

Ne možemo drugo nego knjigu toplo preporučiti svima koji žele slavljenje euharistije osviežiti, teološki potkrijepiti i povijesno bolje rasvijetliti. Knjiga će izvrsno poslužiti i u našim školama i na našim teološkim učilištima kao pomoćni udžbenik za liturgiju.

Adalbert Rebić

KLAUS HEMMERLE, *Vorspiel zur Theologie. Einübungen*. 160 strana, Herder Verlag, Freiburg — Basel — Wien 1976. DM 19,80.

Biskup Aachena Klaus Hemmerle pokušava u ovoj knjizi odgovoriti na pitanje kakvu vezu ima osobni život čovjeka i njegova vjera sa znanstvenom teologijom. Obraduje važna pitanja našeg vjerskog života kao što su vjera i teologija, život i teologija, tradicija i suvremeno iskustvo vjere, filozofsko razmišljanje i kršćanstvo. Pisac nudi čitaocu poticaje za osobno razmišljanje. Knjiga je u tom smislu doista neke vrsti vježbaonica (usp. podnaslov knjige »Einübungen«) ljudskog razmišljanja.

Pisac polazi od svakodnevnih iskustava i u svim životnim činima otkriva zajedničku strukturu, strukturu igre. Pisac pokušava uvući čitaoca u pretpostavke našeg kršćanstva kao u neku vrst igre koja onda dolazi do svog vrhunca u »igri Božjoj u Isusu«.

Knjiga sadrži pet poglavlja. U prvom poglavlju pisac prikazuje ljudsko zanimanje (interes) kao osnovnu igru u ljudskom življenju koja pokreće sav ljudski život. U drugom poglavlju razrađuje neke osnovne igre ljudskog života, a to su (opet) interes, opstojnost, jezik i daje osvrt na psihologiju ljudske igre. U trećem poglavlju razrađuje međuigru to jest skolastičku nauku o transcendentijama, a u četvrtom ide konkretno na igru interpretacije i oblikovanja. U petom poglavlju obraduje igru Božju u Isusu Kristu.

Kako se iz strukture knjige vidi pisac na jedan sasvim poseban i — moramo priznati — veoma zanimljiv način prilazi važnim datostima našeg kršćanstva. Čitalac i ne zapaža kako ga pisac postupno uvlači sve dublje i dublje u pojmove kršćanstva i uči ga osobno i samostalno razmišljati. A to je upravo najveća pozitivnost ove knjige koja nosi naslov »Predigra za teologiju«.

Pisac biskup Klaus Hemmerle bijaše od 1970.—73. profesor osnovnog bogoslovlja na teološkom fakultetu u Bochumu, a od 1973. predaje na katoličkom teološkom fakultetu kršćansku filozofiju religije. Njegovo je pisanje i razlaganje veoma uvjerljivo i ne umara čitaoca unatoč velikih zahtjeva za osobno razmišljanje.

A. Rebić

WILHELM DANTINE, *Hoffen — Handeln — Leiden. Cristliche Lebensperspektiven*. Herder Verlag, Wien — Vandenhoeck & Ruprecht Göttingen, Wien 1976, str. 264, DM 26,80.

Ova knjiga sadrži predavanja evangeličkog teologa Wilhelma Dantine koja je održao na Evangeličkom teološkom fakultetu Sveučilišta u Beču u zimskom semestru školske godine 1975./76. i u ljetnom semestru 1976. Predavanja je s magnetofonske vrpce snimio i za tisak priredio Eric Hultsch. Ova knjiga je poklon autoru za njegov 65. rođendan.

Wilhelm Dantine je, istina, evangelik odnosno luteran po krštenju, ali po svojim osjećajima, po svome teološkom istraživanju i radu on je naprosto kršćanin i kršćanski teolog. On je ekumenski usmjereni teolog. Predaje već preko deset godina na evangeličkom teološkom fakultetu u Beču kršćanski nazor na svijet. Njegova su predavanja uvijek dobro i savjesno pripravljena pa su zato uvijek privlačila mnogo slušatelja.

Knjiga se sastoji od dva dijela. Prvi dio sačinjavaju predavanja što ih je autor održao u zimskom semestru 1975./76. godine pod temom »Apokalyptik der Hoffnung« (Apokaliptika nadanja), a drugi dio sačinjavaju predavanja što ih je održao u ljetnom semestru 1976. godine pod temom »Aktion und Leiden« (djelovanje i trpljenje). Knjiga odatle nosi naslov »Hoffen, Handeln, Leiden« (nadanje, djelovanje, trpljenje). Predavanja su po svojoj naravi teološki znanstveni radovi, ali obrađuju pitanja suvremena čovjeka i od općeg su zanimanja pa zato svakome pristupačna. Zahvaćaju čovjeka u svim njegovim životnim sastavnicama. Autor u prvom dijelu obrađuje prijelomnicu između apokaliptičke katastrofe i kozmičke budućnosti, a u drugom dijelu promjene društva, politički angažman (zalaganje), terorizam, revoluciju i sl. Pisac pokušava svojim otvorenim, izravnim i za neteologe razumljivim jezikom razjasniti ove suvremene probleme koji spadaju među one probleme koji su pokretali već i mladu apostolsku Crkvu. Dantine je svojim razlaganjima unio mnogo svjetla u ono što danas suvremenog čovjeka muči.

Značajno je i to da je djelo zajedničko izdanje katoličke izdavačke kuće Herder u Beču i evangeličke izdavačke kuće Vandenhoeck & Ruprecht u Göttingenu. Već je to dokaz autorove obljubljenosti i ekumenizma.

Na kraju Eric Hultsch iznio je u opširnoj bibliografiji sav znanstveni rad W. Dantina.

Adalbert Rebić

KARL RAHNER, Toleranz in der Kirche. Freiheit und Manipulation in Gesellschaft und Kirche. Rückblick auf das Konzil. Herder Verlag, Freiburg-Basel-Wien 1976. Herderbücherei svezak 596. 126 strana.

U ovoj knjizi Karl Rahner po-seže za veoma »vrućim« problemom pluralizma mišljenja u Crkvi koji je posljednjih godina, osobito poslije Drugog vatikanskog sabora, prouzročio žestoke diskusije unutar Crkve. Pošto se Crkva poslije Sabora otvorila, neizbježno su nastali neki sukobi. Crkva treba nadvladati te sukobe. Pisac smatra da u tom pogledu Crkva može mnogo učiti i od suvremenih društvenih ustanova.

Pisac u knjizi ističe kako je jedno od važnih preduvjeta da bi se moglo sukobe mirno preživjeti to da svi kršćani nauče poštivati druge koji drugačije misle. Bez tog »duha tolerancije« nije moguć put u budućnost.

Knjiga se sastoji od tri dijela, zapravo od tri Rahnerova predavanja: I. Toleranz in der Kirche (= tolerancija u Crkvi), II. Freiheit und Manipulation in Gesellschaft und Kirche (= sloboda i manipulacija u društvu i u Crkvi), i III. Rückblick auf das Konzil (= osvrt na Koncil). Od ova tri dijela prvi je najduži, zato po njemu knjiga nosi naslov.

U prvom dijelu pisac razlaže mnoge i različite situacije koje zahtijevaju toleranciju i sa strane onih koji u Crkvi imaju odgovorne službe i sa strane onih koji su po crkvenoj strukturi tima podvrgnuti. Tolerancija se u Crkvi traži i od onog koji je na čelu male ili veće zajednice (župe, biskupije, ili cijele Crkve) i od onog koji se u toj zajednici nalazi kao podređen službeniku Crkve. Tolerancija je stvarnost koja obuhvaća obe strane, i zakonodavce i izvršitelje zakona. Danas je svugdje u prvom redu naglasak stavljen na slobodu osobe pa to dakako vrijedi i za Crkvu. Ali potpunu slobodu u ovom vijeku zapravo ne možemo postići. Prema potpunoj slobodi težimo. Nju ćemo postići u eshatonu. Zato postoji mnogo stupnjeva, načina na koje se sloboda postiže. Isto